

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ (UNEC)
FAKÜLTƏ: İQTİSADİYYAT VƏ İDARƏETMƏ

Təsdiq edirəm:

“İctimai idarəetmə və sosial innovasiyalar”
kafedrasının müdiri, i.f.d., dos. E. Q. Məmmədov
2025-ci il, protokol

«İNSAN DAVRANIŞI VƏ SOSIAL MÜHİT» FƏNNİ ÜZRƏ
İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI
(S İ L L A B U S)

FƏNN HAQQINDA MƏLUMAT

Fənnin kodu: 00420
Fənnin növü: seçmə
Tədris ili: 2025/2026
Fənnin tədris semestri: payız
Fənnin tədris forması: əyani
Tədris dili: Azərbaycan
Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə
Qrup:
Kafedra: “İctimai idarəetmə və sosial innovasiyalar”
Tədris yükü: 30/30saat
Kredit sayı: 6

MÜƏLLİM HAQQINDA MƏLUMAT

Fənni tədris edən müəllim: dos.İbrahim Qədim oğlu Quliyev
E-mail ünvanı: i.quliyev68@ mail.ru
İş telefonu:
Tələbələr üçün qəbul vaxtları: cümə günü, saat 10:00 – 13:00

FƏNNİN TƏSVİRİ. İnsanın sosial mühitdə davranışı kursununda magistrələr sosial işdə insan həyatının müxtəlif yaş dövrlərində davranışının səbəblərini və etik peşə dəyər və standartları üzrə ətraflı bilik və bacarıqlarla tanış olacaqlar.

Həyat hər bir insana verilmiş bir şansıdır. Doğumla başlayıb ölümə bitən müddətin yetərincə mənalı keçməsi isə bilik və bacarıq tələb edir. Xüsusilə, insana xidmət göstərən peşələr, eləcə də sosial iş peşəsi insan həyatının dinamikasını və bunun sosial mühit ilə olan münasibətini öyrənmək və bu biliklər əsasında təcrübələrə əsaslanmalıdır.

İnsan davranışını anlamaq üçün sağlam inkişafın əsas səbəblərini, buna təsir edən daxili və xarici amilləri və ya həyat hadisələrini tam olaraq qiymətləndirmək lazımdır. İnsanın sosial mühitdə davranışı fənni həyat boyu inkişaf qavrayışına görə təşkil edilən insan davranışları və sosial mühit münasibətini, eləcə də Ekosistem qaydaları çərçivəsində insanı "mühitdə fərd" kimi öyrənir. Hər yaş dövründə İnsanın sosial mühitdə davranışının təzahürü və səbəbləri magistrələrə ətraflı izah olunur.

FƏNNİN MƏQSƏDİ VƏ VƏZİFƏLƏRİ. Fənnin tədrisində əsas məqsəd insanın sosial mühitdə davranışı kursunun əsas məqsədi sosial iş üzrə ali məktəbdə magistr pilləsində təhsil alan tələbələrə ölkəmizdə yaranmaqda olan və yeni fənn kimi tədris olunmağa başlanmış insanın sosial mühitdə davranışı ilə tanış etməkdən ibarətdir. Sosial iş istismara məruz qalmış, müdafiəyə ehtiyacı olan və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan təbəqələrin müdafiə edilməsi üzrə uzun tarixə malik bir peşə sahəsidir. Məhz bu səbəbdən də, təqdim edilən fənn tələbələrə bu sahədə istifadə olunan yanaşmalar və mövcud etik prinsiplərin rolu və yeri ilə tanış edərək, tədris olunan təcrübə fənləri sırasında mərkəzi yerlərdən birini tutur.

Fənnin öyrənilməsi qarşısında duran vəzifələrə aşağıdakıları aid etmək olar:

- ✓ İnsanın məşəyi barədə mövcud biliklərin öyrənilməsi;
- ✓ psixodinamik və psixosial inkişaf nəzəriyyələrinin öyrənilməsi;
- ✓ sosial mühitdə insan davranışının qiymətləndirilməsi modelinin mənimsənilməsi;
- ✓ Uşaqlıq dövrünün sosial davranış aspektlərinin öyrənilməsi;
- ✓ Yeniyetməlik və gənclik dövründə insanın emosional-sosial inkişaf istiqamətlərinin və davranış tərzinin araşdırılması;
- ✓ Orta yaş və yaşlılıq dövrlərində insanın sosial davranış aspektlərinin öyrənilməsi;
- ✓ Makrososial mühitdə icmalarda və qruplarda insanların davranış sisteminin tədqiqi.

FƏNNİN TƏDRİSİ METODOLOGİYASI. Fənnin tədrisi zamanı tələbələr qiymət siyasəti haqqında nəzəri biliklər və praktiki vərdişlər qazınacaqlar. Tədris prosesi əsasən interaktiv şəkildə həyata keçiriləcəkdir.

FƏNNİN TƏDRİSİNİN NƏTİCƏLƏRİ. Kursun tədrisi başa çatandan və bütün mövzular mənimsəndikdən sonra tələbələr:

BİLMƏLİDİRLƏR:

- ümumi sosial iş sistemində əsas yer tutan, eləcə də insanın sosial mühitdə davranışı sahəsində istifadə olunan terminləri və əsas anlayışları;
- sosial mühitdə davranış və dəyərlər üzrə əsas nəzəri-təcrübi yanaşmaları;

- yaş dövrləri üzrə insanın sosial mühitdə davranışının tarixi inkişaf prosesini və fərqli xüsusiyyətlərini;
- qruplarda və icmalarda mövcud sosial mühitdə insan davranışının əsaslarını;
- insanın sosial mühitdə davranışında yaranan problemlər zamanı zəruri müdaxilələrin əsaslarını və müxtəlif iş üsullarını.

BACARMALIDIRLAR:

- ✓ sosial mühitdə ilk növbədə özünü dərk etməyi;
- ✓ müxtəlif sosial problemlər, müştərilər və sosial rifah proqramlarına dair öz münasibətlərini formalaşdırmağı və bu münasibəti dəyərləndirməyi;
- müxtəlif yaş qrupunda olan insanların həyatı, problemlərinə və ehtiyaclarına həssaslıqla yanaşmağı;
- ✓ sosial mühitdə müxtəlif qruplarda və icmalarda insanların davranış modellərini qiymətləndirməyi;
- ✓ insanın sosial mühitdə davranışı ilə bağlı xidmət paketi təqdim və icra etməyi.

PREREKVİZİTLƏR:

Fənnin tədrisi üçün öncədən tədrisi zəruri olan fənn yoxdur.

FƏNNİN MÜHAZİRƏ MÖVZULARI

Fənnin tədrisi üçün 60 saat (30/30) nəzərdə tutulmuşdur. Hər bir mövzuya 4 auditoriya saati (2 saat müəhazirə və 2 saat seminar) ayrılmışdır.

Mövzu 1. İnsan və cəmiyyət: psixodinamik və psixososial inkişaf nəzəriyyəsi

Mövzu 2. İnsan davranışı və sosial mühit: qiymətləndirmə modeli və sistem nəzəriyyəsi

Mövzu 3. Uşaqlıq dövrünün sosial davranış aspektləri

Mövzu 4. Yeniyetməlik dövründə emosional-sosial inkişaf və davranış

Mövzu 5. Gənclik dövrünün sosial davranış aspektləri

Mövzu 6. Evlilik və seçim davranış sistemləri

Mövzu 7. Orta yaş dövrünün sosial davranış aspektləri

Mövzu 8. Yaşlılıq dövrünün sosial davranış aspektləri

Mövzu 9. İnsan davranışı normaları və dəyərlər

Mövzu 10. Sosial mühit və uyğunluq

Mövzu 11. Sosial dəyişiklik və şəxsi inkişaf

Mövzu 12. Makrososial mühit və qruplarda insan davranışının əsasları

Mövzu 13. Təşkilatlarda insan davranışı: idarəetmə və səlahiyyətlərin verilməsi

Mövzu 14. Makrososial mühitdə icmaların davranış sistemi

Mövzu 15. Makrososial mühit, müxtəliflik və risk altında olan əhəlinin davranışı

Makrososial mühit və qruplarda insan davranışının əsasları

MÖVZULARIN MƏZMUNU VƏ TƏDRİS TEMATİK BÖLGÜSÜ

S №	Mövzuların adı	Mövzunun əsas məzmunu	Ədəbiyyat siyahısı
1	İnsan və cəmiyyət: psixodinamik və psixososial inkişaf nəzəriyyəsi	İnsanın mənşəyi haqqında fikirlərin müqayisəli təhlili. İnsanda bioloji və sosiallığın vəhdəti. İnsan, fərd, fərdiyyət və şəxsiyyət. Həyatın mənası, ölüm və “ölməzlik”.	1.İnsan davranışı və sosial çevre. Charles Zastrow. Karen K. Krist-Ashman. Ankara-2014 2.Yaşam boyu gelişim (Gelişim psikolojisi). John W.Santrock. (Ankara-2014)
2	İnsan davranışı və sosial mühit: qiymətləndirmə modeli və sistem nəzəriyyəsi	Davranış konsepsiyası Davranışın müəyyənediciləri. Sosial mühitə yanaşmalar. Sistemlər nəzəriyyəsi. Ekoloji yanaşma. gücləndirmə yanaşması. Davranışın qiymətləndirilməsi yanaşması..Sosial iş təcrübəsində qiymətləndirmənin əhəmiyyəti Qiymətləndirmədə inkişaf dövrləri Normal inkişafın qiymətləndirilməsi. Determinantlar və ümumi həyat hadisələri Davranış dinamikasının qiymətləndirilməsi	1.İnsan davranışı və sosial çevre. Charles Zastrow. Karen K. Krist-Ashman. Ankara-2014 2.Yaşam boyu gelişim (Gelişim psikolojisi). John W.Santrock. (Ankara-2014)
3	Uşaqlıq dövrünün sosial davranış aspektləri	Erkən uşaqlıq yaşının xüsusiyyətləri. Erkən uşaqlıq dövründə müstəqillik meylinin formalaşması. Uşağın psixi inkişafında oyunun rolu. Kiçik bağça yaşı dövründə (3-4 yaş) oyunun rolu. Orta bağça yaşı dövründə (4-5 yaş) oyunun rolu. Böyük bağça yaşı dövründə (5-6 yaş) oyunun rolu. Əşyavi-manipulyativ və simvolik xarakterdən süjetli-rollu qaydalı oyunlara keçid	1.İnsan davranışı və sosial çevre I.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2019 2.Yaşam boyu gelişim (gelişim psikolojisi). John W.Santrock. Ankara-2014 3.Xüsusi ehtiyacılı uşaqların inkişafına dair rəhbərlik. Bakı: qanun, 2005.

4	Yeniyetməlik dövründə emosional-sosial inkişaf və davranış	Yeniyetməlik dövrü: 10-11 yaşdan 14-15 yaşa qədər olan dövr. Yeniyetmə yaşında şəxsiyyətin formalaşması. Qavrayış, diqqət, hafizə, təxəyyül və təfəkkür inkişafı. Uşaq və yeniyetmələrdə nitqin inkişafı. Yeniyetmələrin mənlilik və əxlaqi şüuru. Yeniyetməlik dövründə özünüqiymətləndirmə. Yeniyetmələrin mənlilik və əxlaqi şüur. Yeniyetmələrdə yaşlılıq hissi və meylinin formalaşması. Yeniyetmələrin idrak proseslərinin inkişafı.	1.Şəxsiyyət və onun formalaşmasının etnopsixoloji əsasları. Əliyev R.I. Bakı, 2000 2.Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Sosial psixologiya. Bakı 2003 3.İnsan davranışı və sosial çevre I.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2019
5	Gənclik dövrünün sosial davranış aspektləri	İlk gənclik dövrü: 14-15 yaşdan 17 yaşa qədər. Gənclik yaşının ümumi xarakteristikası. İlk gənclik yaşında şəxsiyyətin inkişafı. Böyük məktəblilərin təlim fəaliyyəti və idrak proseslərinin inkişafı.	1.İnsan davranışı və sosial çevre II.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2020
6	Evlilik və seçim davranış sistemləri	Evliliyin mahiyyəti və ilkin əsasları. Nigah formaları. İnsanın evliliyə həvəsləndirilməsi amimilləri. Ailə həyatı dövrü. Həyat yoldaşının seçimi. Sağlam həyat yoldaşı olmaq şərtləri Xoşbəxt və bədbəxt evliliklər. Boşanma	1.Ailəyə dəstək üçün təlimat. Anar Xələfov. (Bakı-2009) 2.Collins D., Jordan C., Coleman H. (2007) An introduction to Family Social Work. Thomson: Brooks/Cole, USA. 3.Sosyal xizmətə giriş. Charles Zastrow. Ankara-2013
7	Orta yaş dövrünün sosial davranış aspektləri	Orta yaş dövrünün bioloji aspektləri:fiziki, sensor,koqnitiv və s. dəyişikliklər. Orta yaş böhranı. Orta yaş dövrünün psixososial aspektləri. Orta yaş dövrünə	1.İnsan davranışı və sosial çevre II.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2020

		<p>nəzəri yanaşmalar. Orta yaş dövründə dəyişikliklərə uyğunlaşma.</p> <p>Orta yaş dövründə gəlir, ailə münasibətləri və ünsiyyət..Orta yaş dövründə sosial mühit.</p> <p>Orta yaş dövründə sosial mühitl və əlaqələr.Ailə və qohumlarla Münasibətlər Ailə vəziyyəti, boşanma və yenidən evlənmək. İş həyatı və pensiya. Təlimlərdə iştirak. Vaxt büdcəsindən istifadə.</p>	
8	Yaşlılıq dövrünün sosial davranış aspektləri	<p>Yaşlılıq problemləri. Təqaüd və gəlirin azalmasına uyğunlaşma. Fiziki güc və sağlamlıq tənəzzülünə uyğunlaşma</p> <p>Həyat yoldaşı və ya dostların itirilməsi.</p> <p>Ölümlə mübarizə və xəstəliklərə qalib gəlmək. Uğurlu yaşlanma.</p> <p>Uğurlu yaşlanma nəzəriyyələri. Tənhalığa təsir edən başlıca amillər və onların əsas xüsusiyyətləri</p>	1.İnsan davranışı və sosial çevre II.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2020
9	İnsan davranışı normaları və dəyərlər	<p>Dəyərlər və cəmiyyətin inkişafında onların rolu. Şəxsiyyətin inkişafında və formalaşmasında təlim-tərbiyənin rolu. Əxlaq tərbiyəsi, düzlük, mənəvi saflıq, sosial tərbiyə, hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi, ekoloji tərbiyə, dini tərbiyə. Təlim motivləri</p>	1.İnsan davranışı və sosial çevre II.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2020
10	Sosial mühit və uyğunluq (qonşuluq)	<p>Qonşuluqların müəyyən edilməsi.</p> <p>Qonşuluqların funksiyaları: Optimal sağlamlıq və rifahın təşviqi</p> <p>Qonşuluq strukturunun təsviri. Şəxslərarası qarşılıqlı əlaqə və , identifikasiya.</p> <p>İnteqral və diffuz qonşuluqlar.</p>	1.İnsan davranışı və sosial çevre II.Atatürk Üniversitesi Erzurum, 2020

		<p>Anomik qonşuluqlar. Qonşuluq qrupları.</p> <p>Qonşuluqlar, etnik mənsubiyyət və sosial sinif</p> <p>Seqreqasiya və qonşuluqlarda dəyişiklik prosesləri.</p> <p>Qonşuluq mərkəzləri, sağlamlığın və rifahın təşviqi</p>	
11	Sosial dəyişiklik və şəxsi inkişaf	<p>Ölüm insan həyatının sonu kimi. Ölümlə bağlı mülahizələr. Həyat boyu ölüm meylləri.</p> <p>İntihar, mahiyyəti və səbəbləri.</p> <p>Qocalıqda intihar.</p> <p>Evtanaziya və onun növləri.</p> <p>Evtanaziya ilə bağlı hüquqi məsələlər və müzakirələr</p>	<p>1.İnsan davranışı və sosial çevre. Charles Zastrow. Karen K. Krist-Ashman. (Ankara-2014)</p> <p>2.Yaşam boyu gelişim (Gelişim psikolojisi). John W.Santrock. (Ankara-2014)</p>
12	Makrososial mühit və qruplarda insan davranışının əsasları	<p>Qruplar üzrə nəzəriyyələr və perspektivlər.Sahə, sosial mübadilə və təlim nəzəriyyəsi.</p> <p>Koqnitiv-davranış və psixanalitik nəzəriyyə.</p> <p>Sistemlər nəzəriyyəsi.</p> <p>Qrupların məqsədləri.</p> <p>Tapşırıq və sosial-emosional funksiyalar arasında tarazlıq.</p> <p>Qrupun fəaliyyəti.</p> <p>Multikultural sosiallaşma.</p> <p>Feminist nəzəriyyələr.</p> <p>“Gender obyektivindən” istifadə. Şəxsiyyət siyasidir</p> <p>Müxtəliflikdə birlik:</p> <p>"Müxtəliflik gücdür".</p> <p>Ünsiyyətdə mədəniyyətlərarası fərqlər</p> <p>Şəxslərarası qarşılıqlı əlaqə</p> <p>Rəhbərlik və liderliyin növləri.</p> <p>Liderlik bacarıqları.</p> <p>Qrupun “Sosial Konteksti”və ölçüsü.</p>	<p>1.İnsan davranışı və sosial çevre. Charles Zastrow. Karen K. Krist-Ashman. Ankara-2014</p> <p>4.“İcma inkişafı üçün təlimat kitabı”</p> <p>Y. Dadaşov, G. Qəmbərova. Bakı 2002</p>

<p>13</p>	<p>Təşkilatlarda insan davranışı: idarəetmə və səlahiyyətlərin verilməsi</p>	<p>İdarəetmənin əhəmiyyəti. İşçilər və "sistem" arasındakı dəyər oriyentasiyasında uyğunsuzluqlar Bürokratik sistemlərdə davranış nümunələri6 “döyüşçü”, qeybət, şikayətçi, “rəqqasə”, maşın, “cəllad”. Sosial xidmət təşkilatlarının tez-tez qarşılaşdığı problemlər. Məqsədlərin və prosesin qeyri-müəyyənliyi. Mükafatların və tanınmanın olmaması. Ənənələr və yazılmamış qaydalar. İdarəetmə və işçilərin səlahiyyətlərinin artırılmasına daha yeni yanaşmalar. Qayğı mədəniyyətinin qurulması. Müxtəlifliyin idarə edilməsi. Rəhbərlik tərəfindən müştəri sisteminin gücləndirilməsi. Müştərilərin gücləndirilməsinin artırılmasının təşkilati şərtləri və xüsusi idarəetmə yanaşmaları</p>	<p>1.Karen K. Kirst-Ashman. Human Behavior, Communities, Organizations, and Groups in the Macro Social Environment.Thomson 2021 2.İnsan davranışı ve sosyal çevre. Charles Zastrow. Karen K. Krist-Ashman. Ankara-2014</p>
<p>14</p>	<p>Makrososial mühitdə icmaların davranış sistemi</p>	<p>İcmaların müəyyənləşdirilməsi. İcmalara dair nəzəri perspektivlər. Sosial sistemlər və insan ekologiyası nəzəriyyələri. Rəqabət, seqreqasiya və inteqrasiya. Sosial-psixoloji və struktur nəzəriyyələr. Struktur nəzəriyyələr və sosial fəaliyyət. Funksionalist, manifest, gizli, müsbət və mənfi sosial funksiyalar. Münaqişə nəzəriyyələri. Sınıf və maraqlar qrupu münaqişəsi. Simvolik interaksionist nəzəriyyələr. Deviant davranış.</p>	<p>1.Karen K. Kirst-Ashman. Human Behavior, Communities, Organizations, and Groups in the Macro Social Environment.Thomson 2021 2.“İcma inkişafı üçün təlimat kitabı” Y. Dadaşov, G. Qəmbərova. Bakı 2002</p>

		Etiketləmə və gücləndirmə nəzəriyyələri.	
15	Makrososial mühit, müxtəliflik və risk altında olan əhalinin davranışı	<p>Makromühitdə ümumi dilin və ailənin əhəmiyyəti.</p> <p>Fərdiçilik.</p> <p>Maçismo və Marianismo.</p> <p>Mənəviyyat</p> <p>Siyasi təşkilatlar və ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizə.</p> <p>Valideynləri üçün ailə siyasəti.</p> <p>İnsanlarına qarşı təcavüz və zorakılıq.</p> <p>Qadınlar üçün makromühitdə səlahiyyətlərin artırılması</p> <p>İnkişaf qüsurlu insanların səlahiyyətlərinin artırılması.</p> <p>İnkişaf qüsurlarının müəyyən edilməsi</p> <p>Koqnitiv əlil insanlar üçün şərtlər.</p> <p>Koqnitiv qüsurlar.</p> <p>İnkişaf qüsurları olan insanların müalicəsi və sosial- iqtisadi ədalət.</p> <p>1990-cı illər və sonrakı dövrlər: İstehlakçıların səlahiyyətlərinin artırılması.</p> <p>Qeyri-institusional yaşayış imkanlarının təminatı: peşə və məşğulluq imkanları, digər dəstək xidmətləri, vəkillik və istirahət fəaliyyətinin təmin edilməsi</p>	<p>1..Aysel Kayaoğlu., Rüşhan Gökdağ., Çiğdem Kirel, Sezen Ünlü. Sosial psikoloji. Anadolu Universiteti.- 2011.</p> <p>2. Karen K. Kirst-Ashman. Human Behavior, Communities, Organizations, and Groups in the Macro Social Environment. Thomson 2021</p>
YEKUN İMTAHAN			

FƏNNİN MÜHAZİRƏ MƏTNLƏRİ

Fənn üzrə bütün müəhazirə mətnləri, təqdimatlar, müzakirə sualları və tapşırıqlar elektron formatda Universitetin saytında “Virtual universitet” bölməsində (www.unec.edu.az), müəllimin şəxsi kabinetində yerləşdirilmişdir.

SEMİNAR-MƏŞĞƏLƏLƏR: HAZIRLIQ VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Seminarlar frontal sorgu, yazılı tapşırıqlar, tələbələrin hazırladıqları prezentasiyalar üzrə keçirilir. Seminar dərində bal yazılacaq. Seminar-məşğələ dərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcılıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

- 1) Seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;
- 2) Müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;
- 3) Mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;
- 4) Seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;
- 5) Mövzu üzrə verilən praktik tapşırıqlar və məsələləri yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnməlidir.

UNEC-də təhsilənlərin cari və aralıq qiymətləndirilməsi QAYDALARI

Əyani təhsil forması üzrə

UNEC-də bakalavriat və magistratura səviyyələrində təhsilin bütün illəri üzrə fənlərin attestasiyası hər biri 50 bal formalaşdıran cari və aralıq qiymətləndirmə (toplam 100 bal) əsasında həyata keçirilir. Cari qiymətləndirmə bakalavr və magistrantların bilik və bacarıqlarının semestr ərzində qiymətləndirilməsi, aralıq qiymətləndirmə isə imtahan sessiyası zamanı həyata keçirilən qiymətləndirmədir.

Cari qiymətləndirmə üzrə 50 bal bakalavr və magistrantların semestr ərzində topladıqları **aktivlik və ara qiymətləndirmə** ballarının cəmlənməsi ilə formalaşır. Aktivlik balı hər bir fənn üzrə semestr ərzində maksimal 20 bal ola bilər və bu bal fənlərin tədris növünə uyğun olaraq aşağıdakı qaydada formalaşır:

- tədrisi mühazirə və seminar dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə seminar dərslərində alınan ballar əsasında;
- tədrisi mühazirə, laboratoriya və seminar dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə laboratoriya işləri yerinə yetirilməsinə görə və seminar dərslərində alınan ballar əsasında;
- tədrisi mühazirə və laboratoriya dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə laboratoriya işlərinin yerinə yetirilməsi əsasında;
- tədrisi yalnız mühazirə dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə semestr layihələrinin yerinə yetirilməsi (MBA proqramında dərslər zamanı qiymətləndirmə) əsasında;
- qabiliyyət tələb edən fənlərdə fərdi işlərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı praktik məşğələ müddətindəki fəaliyyət əsasında.

Hər semestrin əvvəlində bakalavr və magistrantlara təqdim edilən sillabuslarda hər bir fənn üzrə aktivlik balının necə formalaşması qaydası göstərilir.

Seminar dərslərində və praktik məşğələlərdə qiymətləndirmə 10 ballıq şkala əsasında həyata keçirilir və həmin ballar EDUMAN sistemində aşağıdakı nisbətlərdə hesaba alınır:

- 10 bal = 5 bal
- 9 bal = 4,5 bal
- 8 bal = 4 bal
- 7 bal = 3,5 bal
- 6 bal = 3 bal
- 5 bal = 2,5 bal
- 4 bal = 2 bal
- 3 bal = 1,5 bal
- 2 bal = 1 bal

- 1 bal = 0,5 bal

Qeyd: fənnin tədris növü müəhazirə, seminar və laboratoriya olduğu zaman seminar dərsi üzrə bal nisbəti EDUMAN sistemində 10 bal = 2,5 bal nisbətində uyğun hesaba alınır:

Seminar dərslərində (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) alınan ballar əsasında formalaşan yekun aktivlik balı aşağıdakı düsturla müəyyən edilir:

$$B = ((b_1+b_2+b_3+\dots+b_n)/s) * m/10$$

Burada,

B - yekun aktivlik balı;

b - seminar dərslərində alınan müxtəlif ballar;

s - semestr ərzində verilən cavabların sayı;

m - aktivlik balına ayrılan maksimal bal;

10 - bir seminar dərslərində toplanan maksimal baldır.

Bakalavr və magistrantlar semestr ərzində cəmi 4 dəfə, hər dəfə isə 10 bal aldığı halda maksimal aktivlik balını - 20 balı toplamış olur. Bu halda nəticə sistemdə $((10+10+10+10)/4) * 20/10 = 20$ olaraq hesaba alınır.

Maksimal bal toplaya bilməyənlər isə istədiyi halda 5-ci, 6-cı, 7-ci və s. dəfə cavab verməklə aktivlik balı toplaya bilirlər. Bu zaman müəllim ilkin olaraq həmin qrupda ümumilikdə 4 dəfə cavab verməyənlərdən başlamaqla növbəlilik prinsipi əsasında bakalavr və ya magistrantların cavab verməsi üçün imkan yaradır.

Bakalavr və magistrantlar semestr ərzində seminar dərslərində 4 dəfədən az cavab verdiyi halda çatışmayan cavab sayı sistem tərəfindən "0" bal olmaqla nəzərə alınır. Məsələn, əgər hər hansı təhsilalan bir fənn üzrə semestr ərzində cəmi 2 dəfə seminar dərslərində cavab verib və hər dəfə 10 bal aldığı halda onun yekun aktivlik balı hesablanan zaman həmin təhsilalanın nəticəsi $((10+10+0+0)/4) * 20/10$ kimi hesablanır. Seminar dərslərində ümumiyyətlə balı olmayan tələbənin aktivlik balı isə "0" bal hesab edilir.

Semestr ərzində təhsilalanların hər bir fənn üzrə topladığı nəticə tam olmadığı halda semestrin sonunda sistem tərəfindən adi riyazi qaydada həmin nəticələr yuvarlaqlaşdırılır (məs. 6,5 bal – 7 bal kimi nəzərə alınır).

Aktivlik balının - laboratoriya işlərinin yerinə yetirilməsi əsasında formalaşması Əlavə 1-də, semestr layihəsinin yerinə yetirilməsi əsasında formalaşması isə bakalavriat səviyyəsi üzrə Əlavə 2-də, magistratura səviyyəsi üzrə isə (MBA proqramı istisna olmaqla) Əlavə 3-də müəyyən edilmiş qaydada təmin edilir.

Qabiliyyət tələb edən fənlər üzrə bakalavrların aktivlik balı onların praktik məşğələlər zamanı fərdi iş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı fəaliyyəti əsasında kumulyativ formalaşır. Magistrantların aktivlik balı isə onların yerinə yetirdikləri layihənin qiymətləndirilməsi əsasında təmin olunur.

Ara qiymətləndirmə - hər bir fənn üzrə semestr ərzində maksimal 30 bal formalaşdırılan və ilk 7 tədris həftəsi ərzində keçilmiş mövzular üzrə (7-ci həftə də daxil olmaqla) aparılan qiymətləndirmədir. Ara qiymətləndirmə mərkəzləşdirilmiş qaydada test və ya yazılı üsulda 8-ci və 9-cu tədris həftələri ərzində keçirilir və təhsilalanlara həmin dövrə qədər müəhazirəsi tamamlanmayan mövzu üzrə test və ya yazılı cavablandırılan sual təqdim edilmir. Fənlər üzrə (alt qrup fənləri də daxil olmaqla) ara qiymətləndirmə tədris prosesi dayandırılmadan bakalavriat səviyyəsində əks dərslər növbələrində, magistratura səviyyəsində isə cədvəl üzrə dərslər olmayan günlərdə, zərurət yarandığı halda isə şənbə günlərində keçirilir. Şənbə günləri ara qiymətləndirmə

ilə əlaqədar əmək fəaliyyəti göstərən əməkdaşlara onların istəklərinə uyğun olaraq ara qiymətləndirmənin keçirildiyi təqvim ayı ərzində əlavə istirahət günü - “əvəzgün” verilir.

Ara qiymətləndirmənin cədvəli bir fənn - bir gün prinsipinə əsaslanmaqla ardıcıl günlər üzrə tərtib olunur və 6-cı tədris həftəsinin sonuna qədər UNEC-in saytında elan edilir.

Test üsulunda keçirilən ara qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 30 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 1 balla qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir. Yazılı üsulunda keçirilən ara qiymətləndirmə zamanı isə hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 3 sual təqdim olunur. Bu qiymətləndirmə zamanı hər bir təhsilalana fənlərin xüsusiyyəti nəzərə alınmaqla müxtəlif vaxt müddətləri verilir. Bu vaxt müddətləri UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilir.

Ara qiymətləndirmə üzrə üzrlü imtahanları (habelə olduğu halda texniki problem yaranmış imtahanlar) 11-ci tədris həftəsi ərzində eyni qaydada ardıcıl günlərdə keçirilir.

Qabiliyyət tələb edən fənlər üzrə ara qiymətləndirmə semestr ərzində yerinə yetirilən və hər biri 5 bal üzərindən qiymətləndirilən 6 fərdi işin (hər ay ərzində 2 iş olmaqla) qiymətləndirilməsi əsasında təmin olunur.

Fənlər üzrə ara qiymətləndirmə onların tədrisi formasından (əyani, hibrid və ya online) asılı olmayaraq universitetin imtahan zallarında və ya bu məqsədlə müəyyən edilən auditoriyalarda test, qarışıq və ya yazılı üsullardan birinin istifadə edilməsi ilə keçirilir. Bu qiymətləndirmə üzrə nəticələr kağız formasında arxivləşdirilir.

Bakalavriat və magistratura səviyyələri üzrə təhsilalanlara 75%-lik davamiyyət limiti tətbiq edilir. Fənn üzrə bu həddi aşanlar həmin fənn üzrə aralıq qiymətləndirməyə (sessiya imtahanına) buraxılır. Davamiyyət limitini aşmayan əyani təhsilalanlar üçün həmin fənn üzrə davamiyyətə görə bal verilmir. Qiyabi təhsilalma forması üzrə isə davamiyyət səviyyəsindən asılı olaraq maksimum 10 bal verilir.

Aralıq qiymətləndirmə - test, yazılı, qarışıq, şifahi və ya qabiliyyət imtahanı üsullarından biri ilə hər semestrin sonunda keçirilən sessiya imtahanıdır. Bu imtahanlarda təhsilalanların qiymətləndirilməsi 50 bal üzərindən hər bir imtahan üsulu üzrə müəyyən edilən qaydada həyata keçirilir.

Aralıq qiymətləndirmə semestr ərzində keçilmiş bütün mövzular üzrə tərtib edilən testlər, yazılı və ya şifahi imtahan sualları (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) əsasında həyata keçirilir. Bu qiymətləndirmənin cədvəli imtahanlar arasında minimum 2 gün fasilə verilməklə tərtib olunur. İmtahan cədvəli 13-cü tədris həftəsində UNEC-in saytında elan edilir.

Test üsulunda keçirilən aralıq qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 50 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 1 balla qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir. Yazılı üsulunda (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) keçirilən aralıq qiymətləndirmə zamanı isə hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 5 sual təqdim olunur. Bu qiymətləndirmə zamanı hər bir təhsilalana fənlərin xüsusiyyəti nəzərə alınmaqla müxtəlif vaxt müddətləri verilir. Bu vaxt müddətləri UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilir.

Aralıq qiymətləndirmə üzrə üzrlü imtahanları (texniki problem yaranmış imtahanlar da daxil olmaqla) sessiya bitdikdən sonra eyni qaydada ardıcıl günlər ərzində keçirilir.

Fənlərin tədrisi formasından (əyani, hibrid və ya online) asılı olmayaraq bütün imtahanlar universitetin imtahan zallarında və ya bu məqsədlə müəyyən edilən auditoriyalarda test, qarışıq, yazılı, şifahi və ya qabiliyyət imtahanı üsullarından birinin istifadə edilməsi ilə keçirilir. Bu qiymətləndirmə üzrə nəticələr kağız formasında arxivləşdirilir.

Tədris növlərinə müvafiq olaraq fənlər üzrə **cari və aralıq qiymətləndirmə** aşağıdakı qaydada və bal nisbətlərində həyata keçirilir:

- Tədrisi mühazirə və seminar dərslərindən ibarət olmaqla həyata keçirilən fənlərdə cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı aktivlik balı hesabına (10 bal = 5 bal nisbətində seminar dərslərində toplanan bal), 30 balı isə ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - test və ya yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşır;

- Tədrisi mühazirə, seminar və laboratoriya dərslərindən ibarət olmaqla həyata keçirilən fənlərdə cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 10 balı aktivlik balı hesabına (10 bal = 2,5 bal nisbətində seminar dərslərində toplanan bal), 10 balı Əlavə 1-də müəyyən edilmiş qaydada laboratoriya işlərinin yerinə yetirilməsi hesabına, 30 balı isə ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - test və ya yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır;

- Tədrisi mühazirə və laboratoriya dərslərindən ibarət olmaqla həyata keçirilən fənlərdə cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı Əlavə 1-də müəyyən edilmiş qaydada laboratoriya işlərinin yerinə yetirilməsi hesabına, 30 balı isə ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - test və ya yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır.

- Türk dünyası iqtisad fakültəsində cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı Əlavə 2-də müəyyən edilən qaydada yerinə yetirilən 1 layihənin qiymətləndirilməsi, 30 balı isə test və ya yazılı üsulda keçirilən ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - test və ya yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır;

- Beynəlxalq magistratura və doktorantura mərkəzində cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı Əlavə 3-də müəyyən edilən qaydada yerinə yetirilən 1 layihənin qiymətləndirilməsi, 30 balı isə yazılı üsulda keçirilən ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır;

- Qabiliyyət tələb edən fənlər üzrə cari qiymətləndirmənin 50 balının 20 balı tələbələrin aktivlik balı (praktik məşğələ zamanı tapşırıqların icrası əsasında müəyyən edilir) hesabına formalaşdırılır. Qalan 30 bal isə semestr ərzində (hər ay 2 iş olmaqla) Əlavə 4-də qeyd olunan qaydada yerinə yetirilən və hər biri 5 balla qiymətləndirilən 6 fərdi işin qiymətləndirilməsi əsasında təmin edilir. Əlavə bal almaq üçün 7-ci fərdi işin təqdim edilməsinə icazə verilmir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal isə 180 dəqiqə müddətində keçirilən sessiya imtahanı ərzində çəkilən 1 rəsmi qiymətləndirilməsi əsasında təmin edilir. Bu imtahan nəticələri sistemə aidiyyəti kafedra tərəfindən daxil edilir.

- UNEC Biznes məktəbində cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı Əlavə 5-də müəyyən edilən qaydada yerinə yetirilən 1 layihənin qiymətləndirilməsi, 15 balı aktivlik balı (hər dərslə maksimal 1 bal olmaq şərti), 15 balı isə yazılı üsulda keçirilən ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır.

Qiyabi təhsil forması üzrə tələbələrin cari və aralıq qiymətləndirilməsi qaydası

Qiyabi təhsil alma formasında təhsilin bütün illərində tələbələrin fənlər üzrə attestasiyası cari və aralıq qiymətləndirmə əsasında həyata keçirilir. Cari qiymətləndirmə üzrə toplam - 30 bal, aralıq qiymətləndirmə üzrə isə 70 bal aşağıdakı qaydada formalaşır:

Cari qiymətləndirmə üzrə - 30 balın 10 balı tələbələrin dərslə davamiyyət səviyyəsinə görə, 20 bal isə mühazirə-məşğələ sessiyası müddətində tədris olunan fənlər üzrə eyni gündə keçirilən ara qiymətləndirmə əsasında formalaşdırılır. Ara qiymətləndirmə zamanı tələbələrə hər

fənn üzrə 10 sual verilir və onların hər biri 2 bal nisbətində hesablanır. Səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir.

Ara qiymətləndirmə üçün tələbələrə hər bir fənnə 10 dəqiqə nisbətində (UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə fərqli vaxt müddətləri müəyyən edilən fənlər istisna olmaqla) ümumi vaxt verilir. Verilən ümumi vaxtın (məs. 3 fənnə görə 30 dəqiqənin) fənlər üzrə müxtəlif nisbətlərdə (məs. 1-ci fənnə 12 dəqiqə, 2-ci fənnə 8 dəqiqə, 3-cü fənnə 10 dəqiqə) istifadə olunması hər bir tələbənin özü tərəfindən müəyyən olunur. Bu qiymətləndirmə üzrə nəticələr kağız formasında arxivləşdirilmir.

Üzrlü ara qiymətləndirmə eyni qaydada aralıq qiymətləndirmə başlayana qədər keçirilir.

Aralıq qiymətləndirmə üzrə 70 bal - yalnız test üsulunda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır. Bu imtahanlarda tələbələrə 50 test tapşırığı təqdim olunur və onların hər biri 1,4 bal təmin edir. Səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir. Qiymətləndirmə zamanı hər bir tələbəyə UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilən vaxt müddəti verilir.

Üzrlü aralıq qiymətləndirmə imtahanları sessiya bitdikdən sonra növbəti semestr başlayana qədər (akademik təqvimlə müəyyən edilir) keçirilir.

Sərbəst işlər (qrup işi): nəzərdə tutulmayıb

TƏCRÜBƏ

Bu fənn üzrə istehsalat təsrübəsi yalnız ixtisas qrupları üzrə nəzərdə tutulub.

TƏRTİB ETDİ:

dos. İbrahim Q. Quliyev